

Zaman Gazetesi

17 Haziran 2014

Herkül Millas

Bugünlerde yurttan savaş, cihanda savaş varken barış projelerinden söz edeceğim. Barışı maalesef savaş günlerinde hatırlıyoruz.

Oysa barışın meyvelerini ancak bir şeyler ekersek ve bu yolda sürekli çaba gösterirsek tadabiliriz. 29 Mayıs-1 Haziran günleri de böyle "ekim" günleriydi. Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı (GYV) aylardan beri hazırladığı ve yürüttüğü bir projenin önemli bir aşamasını İstanbul'da gerçekleştirdi. Barış Projeleri adını taşıyan bir yarışmayı anlatacağım.

Yarışma çok geniş kapsamlıydı. 107 ülkeden bin yedi yüze yakın proje yarıştı. Önce proje önerilerinin yarısı kadarı elendi, sonra ikinci ve üçüncü elemeler yapıldı. En son kalan on altı projenin temsilcileri İstanbul'da bir uzman jüriye sunuşlarını yaptılar. Ben bu son sunuşları izledim. Dünya turuna çıkmış gibi hissettim. Çin, Japonya, Pakistan, Nijerya, Avustralya, Kıbrıs, Peru, Kolombiya, İsrail, Filistin, ABD'nin sorunlarını ve "barış" önerilerini dinledim. Benim açımdan çok öğretici bir semineri izler gibiydi.

En başta dünyamızda nelerin "barışı tehlikeye atan sorun" sayıldığını gördük. Millî ve etnik çatışmalar, dini ve kültürel gerginlikler, kadın erkek uyuşmazlığı, eğitimsizliğin ve basındaki kavgaların yarattığı ayrışmalar gündeme geldi. Kimler bu sorunlarla ne tür yaklaşımlarla ne tür çareler peşinde olduklarını görmek de önemliydi. Özellikle sivil toplum kuruluşlarının bu yönde çabalarını görmek ve çatışma içinde olan karşıt tarafların nasıl bir araya gelip barışı aradıklarını görmek de öğreticiydi. Bu çabalar güzel ve cesaretlendirici örneklerdi. "Bize özgü" bildiğimiz bazı sorunların, dünyamızda başka yerlerde de aynen yaşandığını görmek, en azından bende, bir tür teselli gibi çalıştı: Meğerse Çin ve Japonya'nın da Kardak/İmia sorunu varmış! Bir gün içinde aylık bir kurs görmüş gibi hissettim.

En iyi on proje ödülleri aldılar (ellişer bin dolar); projeler tamamlandıktan sonra da ilk üçü yeniden ödüllendirilecek. Bu barış projesi hem izleyenler hem de bu konuda bilgilendirilenler açısından öğretici ve yararlıdır. Ama Türkiye'nin dünyada kendini tanıtmayı, dünya ile temasını artırması, kısacası dünyaya entegre olması açısından da yararlıdır. Ve işte tam bu noktada "savaşta olmanın" ne kadar zararlı olduğunu görüyor insan. Toplum olarak kavgalı olduğumuzdan bu etkinlik Türkiye medyasında hak ettiği yeri bulmadı. Proje bir GYV etkinliği olarak görülmüş veya böyle gösterilmek istendiğinden kutuplaşmış Türkiye sathında yaygınca duyurulmadı.

İroni de tam bu noktada. Dünyadaki barış çabalarına ödül veren GYV, kendi ülkesinde barışın meyvelerini tadamıyor. Ayrıca acı olan, bu proje yarışmasına Türkiye'den katılımın olmaması. Yani, benim çıkardığım sonuç, bizim barış için yeterince çaba göstermediğimizdir. Kim bilir, belki tarihi bir miras yüzünden barışı askerî zaferin sonundaki durum olarak algılamışız.

Barış Projesi çalışmasının paralelinde ve yine 31 Mayıs-1 Haziran tarihlerinde İstanbul Summit adını taşıyan toplantının kapsamında "Kadınlar Perspektifinden 2015 Sonrası Birleşmiş Milletler" buluşması da gerçekleşti. Bu toplantının anlamını kadınların toplu fotoğrafı çok güzel gösteriyor. Çekik gözlüsü, rengarenk giysileriyle Afrikalılar, sarışın Kuzey Avrupalılar, başörtülüsü, başı açık, hepsi güleç, güvenli, dostane, hatta kardeşçesine... Türkiye'de

gerçekleşen bu evrensel boyutlu tabloyu Türk kadınları sağlamış. Her iki girişim de örnek girişimlerdi.

Gelecekte ne yapılacak?

Şu an projeyi yürütenlerin elinde çok zengin bir veri tabanı bulunmakta. Bundan yararlanmasına bakılacak. Bu projeler kayda geçirilirken ülkeler, sorunlar, çözümler vb. olarak zaten sınıflandırılmışlardır. Hemen hemen bütün dünya ülkelerinden bin yedi yüzden çok proje önerisi bulunmakta. Bu verilerle en başta dünya çapında “sorun algısının” ne olduğu istatistikî olarak bilinecek. GYV, bu barış programı aracılığıyla bu alanda öncü bir rol oynayacak ve dünyanın bir panoramasına sahip olacak. Bu proje etrafında uzmanlaşacak ve referans kaynağı olacak.

Bu projenin ve etkinliğin ek bir yararı, geliştirilmekte olan ilişkilidir. Dünyanın hemen hemen bütününü kapsayan bu çalışma sayesinde çatışma çözümlemesi alanında çalışanlarla ortaklıkların kurulması sağlanmıştır. Kendi açımdan benim büyük bir kazancım da bu olmuştur: Barış yolunda çalışan akademisyenleri tanımam. Ve onları bulmuşken somut Türkiye sorunları konusunda onlarla bol bol sohbet ettim. İçlerinde Türkler de vardı, Amerikalılar, Avustralyalılar vb. de.

Bir çatışmadan nasıl çıkılır, barış ve uyum nasıl sağlanır sorusunu sürekli gündeme getirdim ve onların uluslararası deneyimlerinden Türkiye konusunda bir görüşe varmaya çalıştım. Anladığım kadarıyla, tecrübe, barış sağlanacaksa en başta bazı şartların oluşması gerekli olduğunu gösteriyormuş. Bir kavgada tarafların biri (veya her ikisi de) işin sonunda kazançlı çıkacağına inanıyorsa barış olmazmış. Çatışma her iki tarafa da zarar veriyor ve kazanma olasılığı da ufukta görünmüyorsa barış ihtimali belirirmiş. Taraflar anlaşmanın sonunda her iki yanın da kazançlı çıkacağına ve hele utanılacak bir ödün vermediklerine inanmalıymış. Ancak tarafların genellikle kendi başlarına gerekli adımları atmaları kolay olmuyormuş. Her iki tarafın da güvendiği, en azından karşı olmadıkları biri(leri)nin aracılık rolünü üstlenmesinde büyük yarar varmış.

Belki en önemlisi, barış görüşmelerinin bir tür pazarlık olduğundan, bu görüşmelerin aleni olmamalarında yarar varmış. Bu, Türkiye’de yaygın “şeffaflık” isteklerine pek uymayan bir görüştür. Bence “gizlilik” ve “şeffaflık” kutuplaşmasının çözümlemesi, üçüncü bir kavramın varlığıyla aşılabılır: “güven”. Tarafların arasında asgari bir güvenin varlığı şart; ama her tarafın “içinde” de belli bir güvenin olması gerekli. Liderine güvenmeyen bir kitle (veya taraf) tabii ki görüşmeleri sürdürüne desteğini esirgeyecektir.

Bütün bunlardan iyimserlik hissetmediğimi söyleyebilirim. Belirsiz bir gelecekte kendi zaferine inanan, aracıya kuşku ile bakan, uzlaşmayı ödün sayan, ne karşı tarafa ne kendi lider kadrosuna güvenmeyenler çözümlü, uyumu ve barışı sağlayabilir mi? Ama bu yolda çaba göstermekten başka yol yok herhalde.